

het Clavecimbel

Jaargang 24 - 2017, I voorjaar

Stichting Clavecimbel Genootschap Nederland

Inhoud

Van de Voorzitter	3
Contributie	3
Agenda SCGN	3
Peeter Cornet - verrassende muziek, Carolien Eijkelboom	4
CD-bespreking, Franse clavecimbel, maar niet van Hemsch of Taskin..., Paul Weeren	8
Collectie Koopman XII, Concert Champêtre, Carolien Eijkelboom	10
Froberger festival in Middelburg, Piet Oudejans	16
Toelichting bij de bijlage, Vaughan Schlepp	19
Studiedag over Scarlatti, Marion Boshuizen	19
Advertenties	19

Bijlage

Georg Philipp Telemann, Fantaisies pour le clavessin - 3 Douzaines [TWV 33] - Fantasia 1 en 2 uit het eerste dozijn.

Colofon

'het Clavecimbel' is het tijdschrift voor vrienden van de Stichting Clavecimbel Genootschap Nederland (SCGN). De Stichting is opgericht in 1993 en heeft als doel het bevorderen van de groei en bloei van het clavecimbelleven in Nederland en eventueel daarbuiten. 'het Clavecimbel' verschijnt twee keer per jaar, in het voor- en het najaar. Nadere informatie vindt u op www.scgn.org.

U ontvangt 'het Clavecimbel' door vriend te worden van de SCGN, dat kan via de website of door de jaarlijkse bijdrage van minimaal € 25 over te maken op gironummer NL66 INGB 0000 3253 34 ten name van SCGN, Delft (BIC: INGB NL2A). Let daarbij wel op het vermelden van uw adres.

Advertentietarieven: € 50,- per 1/4 pagina; € 75,- per 1/2 pagina; € 100,- per hele pagina.

Redactie

Marion Boshuizen, Truus Pinkster (eindredactie), Vaughan Schlepp, Paul Weeren (cd-recensies), Luuk Stalenhoef en Daan Hallewas (vormgeving).

Redactieadres: Marion Boshuizen, Karveel 6002, 8242 WK Lelystad, marionboshuizen@gmail.com

Bestuur

Marion Boshuizen (voorzitter) - Lelystad, Ruud Pilon (secretaris) - Boeier 04-30, 8242 CK Lelystad, ruudpilon@gmail.com, Daan Hallewas (penningmeester) - Delft, Pieter Dirksen - Culemborg, Carolien Eijkelboom - Groningen, Vaughan Schlepp - Amsterdam.

Comité van aanbeveling

Bob van Asperen en Ton Koopman.

Illustraties op de omslag

Voorblad: clavecimbel door de Duitse bouwer Christian Zell (ca. 1683 – 13 April 1763) in het Museu de la Música de Barcelona (MDMB 418). Zell was waarschijnlijk een leerling van Michael Mietke.

Achterblad: detail van hetzelfde instrument.

Van de Voorzitter

Beste clavecinisten, als dit blad verschijnt zijn jullie hopelijk al druk bezig met de Fantasieën van Telemann. Zaterdag 13 mei in de Lutherse kerk aan de Hamburgerstraat in Utrecht is onze studiedag. Telemann is een componist waar ik steeds meer bewondering voor krijg. Zijn kennis van instrumenten en hoe er voor te schrijven, zijn vermogen om in allerlei verschillende stijlen te componeren voor hele diverse bezettingen en dan ook nog in zo verschillende technische moeilijkheidsgraden... Chapeau. Met de drie dozijn fantasieën kunnen we dan ook gerust een studiedag vullen.

Er is nog meer te melden over studiedagen. In het najaar, op zaterdag 21 oktober, is er een studiedag over Scarlatti. Meer hierover elders in het blad. En op 10 februari 2018 komt er een Bachdag met Ton Koopman.

We zitten dus als Clavecimbelgenootschap niet stil. Als enthousiast bestuur en redactie van het tijdschrift proberen we het instrument, zijn repertoire en spelers goed te promoten. Dat brengt mij meteen op het 'komen en gaan' in het bestuur:

In het vorige tijdschrift hebben we afscheid genomen

van Roel als hoofdredacteur, in dit nummer verwelkomen we Truus Pinkster als haar opvolgster. Truus, van harte welkom in het team. Truus heeft meteen hard meegewerkt aan dit nummer, we zijn reuze blij met haar kennis en inbreng. Helaas gaat Marco Meijdam ons als bestuurslid verlaten. Zijn werkzaamheden bij de Bachvereniging en de vele reizen naar het buitenland zijn moeilijk te combineren met het bestuurslidmaatschap. Heel jammer. Marco, we gaan je natuurlijk persoonlijk uitwaaien, maar ook hier in het tijdschrift willen we je officieel bedanken voor al die jaren bestuurswerk. Als secretaris, maar ook voor allerlei andere hand- en spandiensten, instrumentenvervoer en dergelijke. Met het vertrek van ons jongste bestuurslid voelen we ons allemaal oud.

Uiteraard zoeken we weer naar versterking. Want alleen met elkaar houden we de club levendig. Een bijdrage hoeft niet altijd een bestuursfunctie te zijn; nieuwe ideeën of artikelen voor het tijdschrift zijn ook bijzonder welkom.

Ik wens jullie veel plezier met het lezen van deze aflevering van 'het Clavecimbel'.

Marion Boshuizen

Contributie

Vele vrienden hebben de bijdrage voor dit jaar al weer voldaan. Heel hartelijk dank daarvoor. Voor de anderen is dit een herinnering om de bijdrage spoedig te voldoen. Het gaat om minimaal € 25 (meer is welkom) en kan worden overgemaakt op rekening NL66 INGB 0000 3253 34, t.n.v. SCGN, Delft, met vermelding van bijdrage 2017 en je naam. Alvast hartelijk dank.

Daan Hallewas, penningmeester

Agenda SCGN

13 mei	Studiedag over de drie dozijn Fantasieën van Telemann. Hierover is een convocaat rondgestuurd. Informatie over deze dag is ook te vinden op www.scgn.org
21 oktober	Studiedag Domenico Scarlatti in de Doopsgezinde kerk in Zwolle Wolweverstraat 9. Verdere informatie hierboven en in dit nummer op pagina 19.

Peeter Cornet

verrassende muziek

Afgelopen najaar verscheen bij de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis een heruitgave van de klavierwerken van Peeter Cornet.

Ze is verzorgd door dezelfde musicologen als de eerste, namelijk Pieter Dirksen en Jean Ferrard en er is weinig toegevoegd. De eerste editie was van 2000 en al geruime tijd niet meer verkrijgbaar. Gezien het eigenzinnige karakter en het hoge niveau van de muziek, is deze herdruk verheugend. In onderstaande recensie bespreek ik niet alleen deze bundel, maar zeg ik ook iets over de muziek zelf die veelal onbekend is, onder andere omdat er bij mijn weten geen enkel stuk in een bloemlezing voorkomt.

We praten over een componist die werkte aan het Spaanse hof van Albert en Isabella in Brussel van 1606 à 7 tot zijn dood in 1633. ('Spaanse hof in Brussel?' vraagt u zich misschien af. Ter oprissing: de Nederlanden waren in bezit gekomen van de Spaanse vorst Philips II als Habsburgse erfgenaam en die had ze op zijn beurt als huwelijksgegeschenk aan zijn dochter Isabella gegeven, in de hoop dat zij beter met dat lastige noorden af kon rekenen. De Tachtigjarige Oorlog was in volle gang. In het katholieke zuiden speelde dat niet. Rubens bijvoorbeeld was een gerespecteerd burger van Antwerpen en werkte behalve als schilder vaak ook als diplomaat voor datzelfde hof.)

Zoals van de KVNМ te verwachten, is de uitgave zeer verzorgd. Alles wordt verantwoord en is, soms met enige moeite, terug te vinden. Interessant is het om te lezen hoe er in dit geval gewikt en gewogen moest worden over maatstrep, voortekens, (soms) verdeling over de balken. Maar ook over de vraag of een hoogstwaarschijnlijke toeschrijving moest worden opgenomen, of overtuigende veranderingen in de tekst direct, weliswaar herkenbaar, in het stuk moesten worden gepubliceerd of dat het er gewoon tweemaal in moest, eenmaal met en eenmaal zonder ingrepen. Achtste noten hebben verschillende verschijningsvormen: los, soms wel vier achter elkaar, of met vier tot acht aan één

waardestreek en hetzelfde geldt voor zestienden. Zegt dat iets over de articulatie? Al dit soort vragen zetten de speler zelf aan het denken en ze bieden een boeiend kijkje in de keuken van de musicoloog. Het is een wetenschappelijke uitgave, geschreven in het Engels.

De inhoud vond ik niet overzichtelijk genoeg geordend. Ongetwijfeld is dat ook een gevolg van het materiaal zelf.

Drie appendices zijn er, één met toeschrijvingen, één met door de uitgevers toegevoegde overbindingsboogjes en één met de pedaalstem in een derde balk genoteerd. Zo kan het gebeuren dat iets uit de hoofdbundel in appendix B staat en iets wat niet in de hoofdbundel voorkomt in appendix

A én B staat. Op zo'n moment zou je naast een wetenschappelijke, een 'spelers' uitgave wensen.

Een vertaling van de Latijnse titels stel ik persoonlijk altijd op prijs, hoewel die hier met behulp van het voorwoord wel makkelijk te achterhalen is.

Soms heeft Cornet zelf de bovenste balk voor de rechterhand en de onderste voor de linker gezet. Dat staat er dan duidelijk bij, heel prettig. Als er niets bij staat moet de speler zelf uitzoeken wat voor hem/haar het beste ligt.

Op een paar plaatsen is een verkort octaaf verondersteld want wat daar staat is niet te grijpen. Het bleek nergens een probleem om de bas hoger of de rest lager te leggen.

Het boek is ruim 200 gram lichter dan de vorige editie en dat scheelt aanmerkelijk. Ook dit is prettig. De papiersoort is nu echter té licht want het schijnt door. Vervelend. Echt een probleem wordt het als de bladzijden terug vallen. En dat doen ze helaas voortdurend. In het begin moet het boek dus steeds maar plat gevouwen worden. Gelukkig is de rug werkelijk zeer sterk.

Zowel bij de muziekhandel als via de site van de KVNМ is de prijs €60.

Het oeuvre van Peeter Cornet is klein. Dat is sowieso jammer, maar voor bespelers van alleen het clavecimbel te meer daar een belangrijke rol in zijn muziek voor het orgel is gedacht.

Gelukkig passen (en klinken!) veruit de meeste stukken toch uitstekend op beide instrumenten en is zelfs het specifieke orgeldeel van het voorwoord ook voor een diehard-clavecinist als ik ben, redelijk interessant.

Zoals gezegd, de muziek is van hoge kwaliteit: zeer boeiend, verrassend en niet in een hokje te plaatsen. Een jaar geleden was de Virginalisten-studiedag. Wat daar gezegd is en wat er over in de verslagen staat is hier grotendeels van toepassing, want die stijl en tijd is het. Daarom ligt het ook dichtbij Sweelinck. Al die componisten echter schreven naast klaviermuziek vocale muziek, vaak zelfs overwegend. Van Cornet is dat niet bekend en hij heeft dan ook af en toe lak aan stemvoering of andere compositorische vereisten voor meerstemmige werken voor koor of klein vocaal ensemble, zoals madrigalen, zettingen van misdelen enz. De uitgevers spreken vaak van het improviserende karakter. Dat geeft Cornets muziek inderdaad een elan en vrijheid die weldadig is. Zijn omgang met toonsoorten en harmonische

voortschrijding is mijns inziens ook geheel eigen. Door vrij wild (ogenschijnlijk? – improviserend?) met voortekens te strooien lijkt de muziek soms te zwalken en dan weer ontzettende haast te hebben. Er zijn echter ook fragmenten die van honderdvijftig jaar eerder zouden kunnen zijn, zoals die met de geroemde parallelle sextakoorden van Dunstable c.s. Ritmisch is het eveneens nauw verwant aan de virginaalmuziek, maar vele details gaan net verder. Het is inderdaad een vraag of hij articulatie, dus ritme, met notatie aangeeft.

Ik heb dit hieronder verduidelijkt met notenvoorbeelden met bijschrift. Het zijn kleine fragmenten, maar de moeite waard om te proberen. Ik denk dat hier al iets van het eigene van deze muziek blijkt.

Ze komen uit twee stukken, beide met een doorgestreepte C aan de kantlijn en zonder voortekens.

Het eerste is de Toccata noni toni en het tweede is de Fantasia primi toni.

Toccata noni toni 1

Hoe kom ik van g-klein naar d-klein? Een doodgewone harmonische stap, maar dit is ongewoon en dat zit zeker ook in de voortekens.

Zou u direct na die b in de tweede maat niet al een cis verwachten? Maar ja, dan is het niet meer een exact antwoord op de eerste maat. En hij wil echt een bes op tel 1 van de 2e maat.

Toccata noni toni 2

Een voorbeeld van (op een gegeven lijn)geïmproviseerde sliert. Zoals meer virtuoze virginalistenmuziek is dit een soort Chopin avant la lettre.

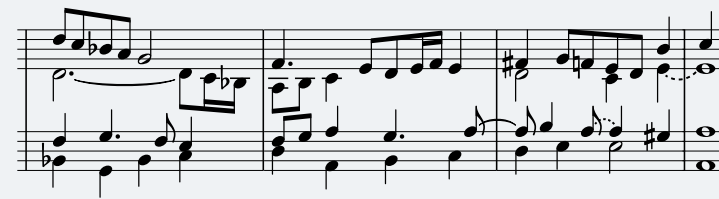
Toccata noni toni 3

De notatie is als in het handschrift. En hier ben ik ervan overtuigd dat het eerst 2 x 3 is en dan 3 x 2 (boogjes en vingerzetting C.E.).

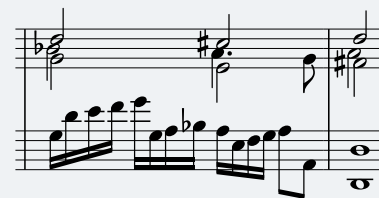
Fantasia primi toni 1

Een fragment van drie maten met slotakkoord. Alles wijst na de eerste maat naar een F-akkoord. Maar nee, het wordt d-klein –dan blijkt de bes verdwenen, dat is weer een b, en er komt een e en een prachtige b in de bas. Geheel geen d-klein. Wat verpozend op het D-groot akkoord op de volgende eerste tel had het G kunnen worden, maar ook nu leidt hij ons onverwacht een andere kant op en tenslotte kan, met een gis in een middenstem, op a de volgende inzet komen.

Fantasia primi toni 2

Hier een cadens die juist gewoon en zelfs modern aandoet door die enigszins zacht makende septiem vlak voor de maatstreep.

Fantasia primi toni 3

Een typische afsluiting. Eigenlijk geen bijzonderheden. Alleen, waarom een d-klein akkoord? Mineur (dorische) stukken eindigen meestal majeur en dat geldt ook voor afsluitingen in de loop van het stuk. Als het dan eens een mineur akkoord is, is dat vrijwel altijd om dat het slot tegelijkertijd een nieuw begin is, en daarvoor is dan die kleine tert vereist. Maar daar is hier geen sprake van!

Fantasia primi toni 4

Een voorbeeld van zo'n 'oud' klinkend fragment, prachtige parallelle sextakkoorden. Dit kan wel degelijk door drie stemmen worden gezongen (nb de middenstem loopt over twee balken).

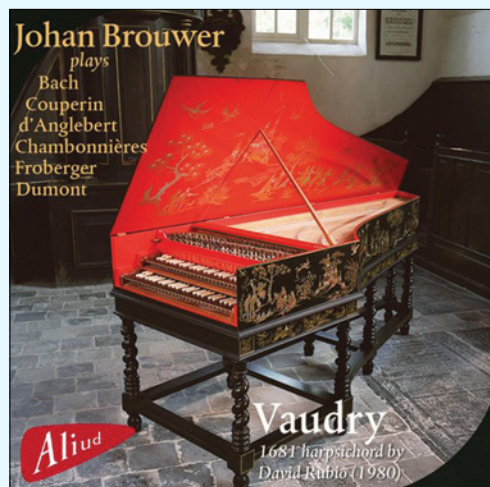

Eerste pagina van 'Fantasia del Primo Tono di Maestro Pietro Cornet'

Franse clavecimbel, maar niet van Hemsch of Taskin...

Voor mij liggen twee cd's, allebei met het instrument waarop gespeeld wordt als onderwerp van de cd. Het gaat in beide gevallen om Franse clavecimbel. De ene een kopie, de andere een origineel instrument.

Om met de eerste cd te beginnen, het is een cd van Johan Brouwer met de titel Vaudry. Het gaat hierbij om een clavecimbel van David Rubio uit de eigen collectie van Johan Brouwer, gekopieerd naar Vaudry, een instrument uit 1681. Het origineel bevindt zich in het Victoria and Albert Museum in London, helaas is het daar niet meer te bezichtigen, omdat ook dit museum het nodig vond de instrumentencollectie in het depot op te slaan... Gelukkig is er een mooie kopie, in dit geval van David Rubio, gereviseerd door Cornelis Bom. De klank is heel karakteristiek, veel grondtoniger dan wat we van latere Franse clavecimbel gewend zijn. Zeker wanneer het instrument met twee gekoppelde achtvoet-registers gespeeld wordt, is de klank stevig en robuust. In stukken als de Allemande grave van Louis Couperin of Les Langueurs-tendres van François Couperin is te horen dat het instrument ook kan zingen. Het clavecimbelspel van Johan Brouwer is, net als op zijn vorige cd waarbij het Taskin-instrument van David Rubio centraal stond, sympathiek en verfijnd. Met gevoel voor klank kiest hij zorgvuldig zijn registraties en zoekt hij naar het karakter van de te spelen stukken. Het is een aangename cd, waar je heerlijk naar kan luisteren. Johan Brouwer heeft een voorkeur voor langzamere tempi. Daar heb ik met hem ook een prettige e-mailwisseling over gevoerd. Een bewuste keuze,

goed onderbouwd. Echter soms heb ik daar zelf wat moeite mee. Les Baricades Mistérieuses van François Couperin wordt erg langzaam gespeeld, het lijkt met de kwartnoot als teleenheid. Doordat het ook nog gekoppeld gespeeld wordt, wordt het traag en log. En dat terwijl Couperin er Vivement bij schrijft, en de maat met het cijfer 2 aanduidt. Bij Monsieur de Saint Lambert lezen we echter: "Aux Pièces marquées du Signe binaire [2], la Mesure se bat à deux temps, comme à celles qui sont marquées du Signe mineur [C]; mais avec cette difference, que les temps du Signe binaire doivent aller une fois plus vite que ceux du Signe mineur..." Interessant is daarbij, dat Saint Lambert uitgaat van een tempo van een man die wandelt, en dat in een rustig tempo. In de gewone maat (C) is dat dan een kwartnoot. Voor de signe mineur (C) is dat dan de halve noot en bij de signe binaire nog eens twee keer zo snel. Gecombineerd met de Vivement van Couperin kan dat betekenen dat Les Baricades Mistérieuses met een aanzienlijk hoger tempo gedacht is als dat wat we hier horen. Wellicht heeft Johan Brouwer zich laten leiden door het woord 'mistérieuses'? Maar dan had ik een enkele achtvoet verwacht... Ook de Chaconne uit de Suite in F van Louis Couperin is vrij traag. In deze trage stukken is het vooral jammer dat de lange akkoorden vaak niet uitgespeeld worden. Zo is in het thema het akkoord in de tweede en zesde maat systematisch een tel te kort. En dat gaat op den duur opvallen. Erg mooi daarentegen zijn de Allemande en Pavane van Henri Dumont (1610-1684). Vooral ook fijn dat we deze hier vinden, omdat ze zelden opgenomen zijn. Het zijn pareltjes, die hier met veel liefde gespeeld worden. Bevreemdend is voor mij een beetje de keuze om de eerste Partita van Bach toe te voegen aan het programma. Het werkt goed op dit instrument, maar Bach werkt goed op elk mooi clavecimbel. Ook hier vrij trage tempi, vooral de Allemande en Corrente kunnen wat meer beweging gebruiken. Liever had ik in plaats van Bach meer Franse muziek uit de zeventiende eeuw gezien. Het Bauyn Manuscript bevat nog veel meer mooie schatten, en ook d'Anglebert en Chambonnières, hier ieder vertegenwoordigd met maar één werk, hebben nog veel meer geschreven dat de moeite waard is en dat ik graag gehoord had op dit prachtige instrument.

Het instrument is mooi opgenomen. Wat echter opvalt is dat de g' in de beide snarenkoren bij meerdere stukken niet goed gestemd is, wat zeker bij herhaald luisteren opvalt en wat dan helaas gaat storen. Jammer dat niet even de moeite genomen is om deze bij te stemmen.

Een hele mooie cd toch alles bij elkaar, en geen geringe prestatie. Een gedegen vakman met liefde voor deze muziek, dat is wat we horen, ondanks mijn kleine kanttekeningen.

Van echter een heel ander kaliber is de eigenzinnige Amerikaanse claveciniste Mitzi Meyerson. Van haar heb ik hier een cd, gespeeld op het schitterende Stehlin-clavecimbel van het Berliner Musikinstrumenten Museum. Het gaat om een clavecimbel van Benoist Stehlin (voor 1732-1774) uit 1767. De uit de Elzas afkomstige Stehlin bouwde in een iets andere stijl dan we van Taskin en Hemsch gewend zijn. Ook hier een iets meer grondtonige klank, die ook robuust is en tegelijk zangerig. Ik zei hetzelfde over de Vaudry van David Rubio, maar hier wel een duidelijk 18de eeuwse klank. Lastig in woorden te omschrijven, zeker de moeite van het aanschaffen van de cd waard om het daar eens te beluisteren.

Ik schreef 'een ander kaliber', en dat valt direct op als ik deze cd's achter elkaar beluister. Sowieso bij Meyerson een grote afwisseling in tempokeuze, soms snel, soms langzaam, soms heel snel, soms heel langzaam. Die afwisseling is er ook in speelmannieren, soms vrij strak en met een bijna mechanische inégalité (in de Suite in a van Rameau bijvoorbeeld) en soms weer heel vrij (in Les Graces van Jacques Duphly).

Zij speelt een compleet Frans programma, van Louis Couperin via d'Anglebert, François Couperin en Rameau naar Jacques Duphly. Mitzi Meyerson is een veelzijdige dame, naast clavecimbel spelen houdt ze zich bezig met een one-woman show

en fotografeert ze. Ze studeert haar werken zeer uitgebreid en schrijft volgens eigen zeggen bij elke noot een vingerzetting en eist dat ook van haar leerlingen...

Dat ze goed nadenkt over wat ze doet is evident. Ze zoekt naar contrasten en probeert het karakter van elk stuk dat ze speelt te treffen. Luister bijvoorbeeld hoe ze in Les Regrets van François Couperin elke gelijk genoteerde versiering steeds weer anders speelt. Door ook de zestiende noten dan weer strak gelijk, dan inégale en dan weer als laat gespeelde bijna tweeëndertigste noten te spelen blijft het interessant. Haar keuze om hier de melodie op twee achtvoet registers gekoppeld op het onderklavier te spelen met de linkerhand op het bovenklavier is zeker te verdedigen. De textuur is op te vatten als een melodie in de bovenstem, te spelen met de rechterhand, met een begeleiding daaronder. Door de twee klavieren te koppelen, wordt echter de rechterhandpartij vrij sterk. Op dit clavecimbel klinkt dit nogal robuust, wat naar mijn smaak afbreuk doet aan het affect dat wordt opgeroepen door de titel 'Les Regrets'.

Door in La Favorite, ook uit de Troisième Ordre van Couperin, veel te wisselen van registers en de laatste herhaling op het bovenklavier te spelen, laat ze de cd als het ware uitsterven en eindigt ze zacht. Door ook te starten met de Allemande van Rameau op één achtvoet, is daarmee de cirkel rond, een intiem begin en einde. Dat karakteriseert de cd, het zou mij niet verbazen als dit de registratie is van een programma dat ze ook als concert gespeeld heeft. Het is een uitgebalanceerd programma, wat betreft toonsoorten, stijlen en afwisselende affecten. Door deze opzet kiest ze steeds een paar stukken uit de suites en boeken, die steeds méér stukken bevatten. De voordelen heb ik zojuist beschreven, maar wat jammer is, is dat je eigenlijk nieuwsgierig wordt naar de ontbrekende stukken. Zoals de Préludes non mesurés van Louis Couperin en Rameau. Van d'Anglebert speelt ze de eerste Suite, met de Prélude en deze is nogal gevarieerd en fantasierijk gespeeld. Wat doet verlangen naar meer. Gelukkig heeft ze van Forqueray, Duphly en François Couperin al het één en ander opgenomen, laten we hopen dat ze dit ook gaat doen met Louis Couperin, d'Anglebert en Rameau.

Paul Weeren

De hier besproken cd's

Vaudry, Johan Brouwer. Verscheen bij Aliud ACD BA 089-2.

Klingendes Museum, Plaisir du Clavecin, Mitzi Meyerson. Te bestellen bij www.sim.spk-berlin.de. Helaas uitsluitend via deze website verkrijgbaar.

Collectie Koopman XII

Concert Champêtre

Deze prent (pagina 12 en 13), een combinatie van verschillende technieken, is groot en in uitstekende staat.

In z'n geheel kan hij hier niet op ware grootte worden afgedrukt. Het detail van het clavecimbel gelukkig wel.

Weliswaar zijn ook op het origineel de details klein, maar alles is met zo'n kundigheid en artistieke uitvoering dat het een verrukking blijft ernaar te kijken.

Recentelijk is een schilderij opgedoken dat, in tegenstelling tot de meer gangbare volgorde, naar deze gravure is gemaakt.

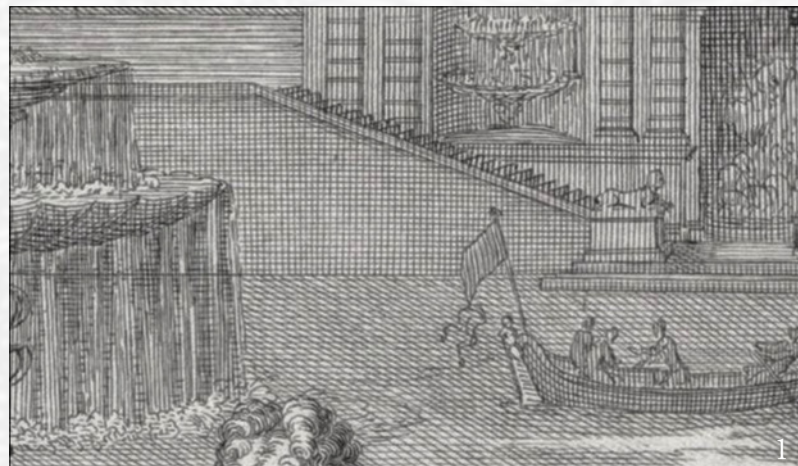
De prent stelt een Concert Champêtre voor, een concert in de buitenlucht.

Een van de eerste schilderijen met een dergelijke afbeelding, misschien wel hét eerste, is (waarschijnlijk) van Titiaan, ca. 1507, en sinds 1671 was dat in het bezit van Lodewijk XIV. Het hing in Versailles en iedereen kende het. Een eindeloze bron van inspiratie is het geweest, zelfs het Déjeuner sur l'herbe van Manet hebben we eraan te danken. En ook, nog interessanter voor onze lezers, het concert van Poulenc voor clavecimbel en orkest, genaamd Concert Champêtre dat geschreven werd voor en voor 't eerst uitgevoerd door Wanda Landowska, een kleine honderd jaar geleden.

We zien wat groepjes mensen in een tuin die musiceren of wat languissant liggen te flirten. Op de achtergrond een paleis. Een strakke architectuur zoals het Versailles van Lodewijk XIV, met zijn daklijsten als hekken, gedecoreerd met beelden en vazen, met op de begane grond de honderden nissen en openslaande deuren (French windows!), met zijn waterpartijen waarin de hovelingen wat konden spelevaren (afb.1), met de talloze fontein. De hoger gelegen open plek van deze afbeelding leidt onze blik naar het schitterende uitzicht dat je hebt tussen de beide potten door die boven aan een onzichtbare trap staan, die zijn symmetrische wederhelft aan de overkant van het water heeft. In de verte, nog in het dal, een dorpje en nog

verder, boven op een heuvel, een kathedraal. Aan de ene kant van het plateau, op de voorgrond, de hovelingen, twee paren. Aan de boom rechts zijn twee hoeden en twee zwaarden opgehangen, kennelijk van deze heren.

Aan de andere kant, net iets daarachter (speciaal geschikt gemaakt voor een clavecimbel?), de muzikanten met één dromerige, Watteau-achtige luisteraar. De strakke lijnen van het paleis en van het clavecimbel geven een geweldige dynamiek aan de personages die deze prent bevolken. Per groepje is er oogcontact, zeer expressief.

Ik meen helemaal rechtsonder inventé et gravé par B. Picart en 1707 te lezen.

Juist de exactheid van de vele details stimuleerde mij mijn fantasie de vrije loop te laten.

Als dit nu eens inderdaad het Versailles van rond 1700 was ...

De prent komt nu helemaal tot leven, met muziek en bewegingen erbij!

Ik denk dat deze muzikanten geen hovelingen waren, geen amateurs dus. Het was een aantal van de vele uitstekende vakmensen die de Zonnekoning in dienst had. Die gingen mee als een dergelijk 'spontaan' middagje werd 'georganiseerd', zoals er ook muzikanten waren die het opstaan en het naar bed gaan van de koning muzikaal begeleidden. Hun plaats op het tweede plan op deze gravure maakt dat ook extra geloofwaardig (afb. 2).

Het clavecimbel heeft onmiskenbaar twee klavieren

en een 17e, of vroeg 18e eeuws onderstel. Het ziet er net zo uit als die luttele van oorsprong Franse (dus niet verbouwde-Vlaamse) instrumenten die er nog zijn, bijvoorbeeld de Donzelague in Lyon, de Vaudry in Londen en het anonieme Lyonese instrument in Parijs. Dé claveciniste aan het hof was Elizabeth Jacquet de la Guerre (afb.3), een wonderkind en virtuoos, rond deze tijd achter in de dertig. Dit waren de instrumenten die zij bespeelde. Collega's met wie zij samenwerkte waren waarschijnlijk onder andere de Hotteterres, een hele familie van spelers en vernieuwende

bouwers. De traverso is een 'Hotteterre-fluit', met die karakteristieke verdikkingen op de uiteinden van de verschillende delen, het mooist afgebeeld in zijn eigen (afb. 4) Principes de la flûte... We zien de traversospeler in de (ook) Watteau-achtige, elegant-nonchalante houding. Misschien de vader, met ervaring en zelfvertrouwen, en de andere houtblazers twee van zijn zoons. Van die twee blokfluitisten

lijkt de houding van de rechtse sprekend op het andere plaatje uit diezelfde methode. Geen wonder, de kunstenaar is dezelfde, Bernhard Picard (1673-1733).

Iets verder naar rechts de strijkers. (afb. 5) De houdingen zijn geweldig getroffen. Je voelt de energie van de opstreek van de gamba (als ik heel goed kijk zou ik zeggen 7-snarig) en het vasthouden van de stok is met uiterste precisie weergegeven. De viool is groot en heeft een opvallend korte toets, en de speler houdt met zijn voet het blaadje vast dat maar steeds wegwaait. Hij is het die de gamba

*A l'ombre des bosquets dans un beau jour d'été,
Cette agreable compagnie.*

*Goute le doux plaisir que donne l'harmonie
Lorsque tout est bien concerté.*

à Paris chez G. Duchange rue S. Jacques Avec P. du R.

*Mais parmi les attraits d'une belle musique
Ou de Batiste ou de Lambert*

*L'amour tient sa partie et tres souvent se pique
De faire que deux cœurs soupirent de concert.*

Goussier

Collectie Koopman TK 00299, Concert Champêtre.

Afmeting: 303 x 512 mm.

Gravure door B. Picart, 1707.

in de gaten houdt, niet andersom. De gambist is de enige die geen pruik draagt en geen zichtbaar contact maakt. Ik zie daarin Antoine Forqueray le Père, een genie maar een onmogelijk mens. Van de attente violist maak ik Jean Féry Rebel, begonnen als danser, uiteindelijk aanvoerder van de Vingtquatre violons du Roi, het elite-orkest van de koning. Die Rebel moet aardig zijn geweest en anders op z'n minst diplomatiek. Voor de hoge posten als musicus aan het hof werd meer gevraagd dan muzikaal talent.

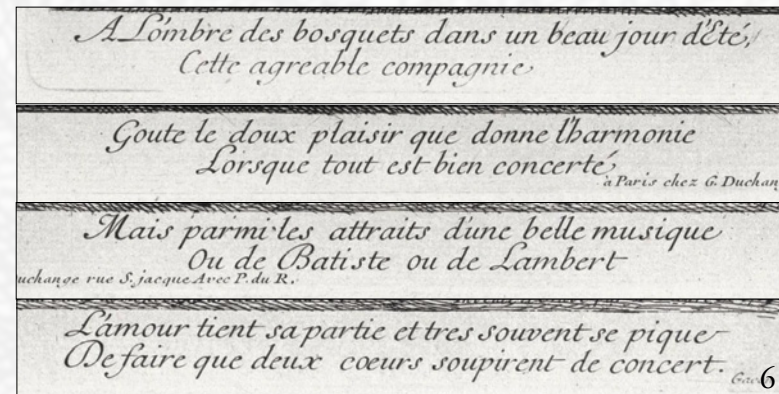
Het lukt kennelijk om ondanks de afstand samen te spelen met de blazers maar het zou heel goed om een dubbel bezet eenvoudig trio kunnen gaan. De twee blokfluitisten zijn wat jonger en staan zichtbaarder hun best te doen. De traversospeler en de violist zijn oude rotten in het vak. Van het hele gezelschap musici is dus alleen de claveciniste een dame. En wat voor een! Behalve haar majesteitlijke houding treft haar fraaie kleding. Dit lijken wel extra rokken om haar voeten geheel te verhullen.

De hoofdtooi, haar coiffure, is een verhaal apart zoals aan de andere twee dames is te zien (afb. 7) Het bevestigt de datum 1707. In ieder geval het eerste decennium van de 18e eeuw. Het eind van de 'fontanges' rage is dan in zicht. We schrijven 1680 als de koning een nieuwe maîtresse neemt, al gauw gemaakt tot duchesse de Fontanges. Eens kwam op

een jachtpartij heur haar in laag hangende takken. Ze bond het op waarbij wat linten en krullen in haar gezicht vielen. Bij thuiskomst verbood de koning haar het kapsel weer in orde te maken. Hij was heel gecharmeerd van hoe het nu zat. Binnen een paar dagen liep heel vrouwelijk Versailles met een toren op haar hoofd waaruit linten en krullen neer bungelden op de liefvallige voorhoofdjes. Uiteraard werd het in de komende paar jaar nog wat verfijnd en vooral extremer gemaakt. Het uiteindelijke resultaat was een constructie als een soort hoog diadeem waar echt en kunsthaar in werd gevlochten. En ook graag wat diamanten en linten, dit werd bij kaarslicht zo betoverend! Bijna niemand ontkwam aan de coiffure à la Fontanges, maar er ontstonden natuurlijk verschillende vormen. Deze prent is daar een prachtig voorbeeld van. Onze claveciniste draagt het 'gewoon', zoals de afgelopen twintig jaar de mode was, maar de jongere adellijke dames aan het hof maakten (binnen de voorgeschreven normen!) hun eigen versie. Voor de hertogen en hertoginnen, de markiezen en markiezinnen op de voorgrond was deze muziek bedoeld en ook het gedichtje slaat eigenlijk op hen. Er heerste een broeierige atmosfeer aan het hof: alles diende om de adel, de hovelingen, bezig te houden en daarmee van bemoeizucht of zelfs maar eigen initiatief af te houden. Binnen dezelfde doelstellingen vielen immers ook de feesten en de grote operavoorstellingen waarin de adel aan het hof zelf meedanst. Liefde is natuurlijk het allersterkste middel om dat te bereiken en dat werd schaamteloos ingezet. Het achterste paar is al wat gevorderd: zij laat zich zijn smachten graag aanleunen. Misschien geeft ze hem een speelse tik met het stokje dat ze bij zich draagt (of is het een ingevouwen waaier?) om haar tot leeuwte geschoren schoothondje tot de orde te roepen. Het voorste paar bladert in een boek, hij wijst iets aan, zij is geamuseerd. Misschien elegante, iets pikante gedichtjes? Vast zullen binnen enkele minuten hun handen elkaar raken. De conversatie verstomt en je hoort nog slechts zuchten... (afb. 6).

Bij de afbeeldingen

1. Spelevaren met de hofadel op de kasteelvijvers.
2. Clavecimbel en blazers.
3. Elisabeth Jacquet de la Guerre, de fameuze claveciniste.
4. Illustratie uit fluitmethode van Hotteterre.
5. Strijkers, Rebel met Forqueray?
6. Het gedichtje.
7. De rage van de 'fontanges'.

A l'ombre des bosquets dans un beau jour d'été,
Cette agreable compagnie
Goute le doux plaisir que donne l'harmonie
Lorsque tout est bien concerté.

Mais parmi les attrait d'une belle musique
Ou de *Batiste ou de *Lambert
L'amour tient sa partie et tres souvent se pique
De faire que deux coeurs soupirent de concert.

François Gacon

In de schaduw van de bosschages, op een mooie zomerdag,
Smaakt dit aangename gezelschap
Het genoegen van welluidende harmonie
Als alles goed en eensgezind wordt uitgevoerd.

Maar binnen de aanlokkelijkheid van mooie muziek
van Batiste of van Lambert
speelt ook de liefde haar partij, laat zich er vaak op voorstaan
te bewerkstelligen dat twee harten eensgezind zuchten.

Vertaling: C.E.

Naschrift

Batiste is Jean Baptiste II Anet (ca. 1661-1755) en Lambert is Michel Lambert (1613-1696). Van hen beiden en van alle in het artikel genoemde componisten, is kamermuziek verkrijgbaar. Allen componeerden tussen 1680 en 1715, de tweede helft van de regering van Lodewijk XIV. Onder hun schreef alleen Elizabeth J. de la G. muziek voor solo clavecimbel, maar tijdgenoten zijn bijvoorbeeld François Couperin en Louis Marchand. Van de anderen zijn sonates en suites voor verschillende ensembles verkrijgbaar. Van de gambasuites van Antoine Forqueray le Père maakte Jean Baptiste Antoine le Fils bewerkingen voor clavecimbel solo en die zijn ook in de handel. In hoeverre zijn vrouw daar ook de hand in heeft gehad is niet helemaal duidelijk.

Tot mijn verrassing werd ik door Koopman zelf kortgeleden geattendeerd op een artikel van Alexander Pilipczuk over drie prenten waarvan dit er één is. Buitengewoon interessant en ook leuk om te lezen. Gelukkig werd mijn artikel er geen onzin door, integendeel eigenlijk. Het verscheen in het blad (boekje) van de KVNMM (Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis), Deel 30, No. 2(1980), pp. 121-148

Carolien Eijkelboom

Froberger festival in Middelburg

van Froberger gehoord had, opende dit festival. Daarmee impliceerde hij tevens dat hij nu wel in een zeer toegewijd en specialistisch gezelschap terecht was gekomen. Dat gezelschap bevond zich in de Oud-Katholieke Augustinuskerk. Boven de preekstoel bevindt zich daar het tweeklaviers Duyschotorgel uit 1707. Op dit uitstekend klinkende instrument begon Pieter Dirksen zijn recital. Het is een niet al te groot orgel met prachtige grondtoonrijke prestant- en fluitregisters en enkele tongwerken die harmonieus versmelten tot een zeer aangenaam intiem klankbeeld. Na het orgel ging hij verder op een éénklaviers Vlaams clavecimbel naar Couchet. Ook dit instrument klonk onder de vingers van Pieter betoverend en intiem.

Hij was in staat om Froberger in al zijn rijke klankschakeringen tot zijn recht te laten komen. Geen componist die de zo typerende klank van het instrument in zijn volle schoonheid tot leven kan brengen als Froberger.

Op 7 en 8 oktober 2016 vond in Middelburg het Froberger festival plaats. Johan Jakob Froberger werd 400 jaar geleden geboren, in 1616, en ter gelegenheid daarvan organiseerde het Clavecimbelgenootschap, in samenwerking met Incanto - een Zeeuwse stichting voor oude muziek - en de Werkgroep Muziek van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, dit festival. De burgemeester van Vlissingen de heer H. Bergmann, die eerlijkheidshalve - ondanks zijn grote belangstelling voor klassieke muziek - moest toegeven dat hij nog nooit

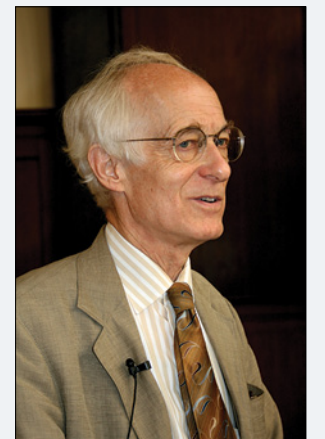
Op de zaterdag startte het festival met een boeiende lezing van Robbert-Jan Poortvliet - historicus. Hij schetste de achtergronden van het Europa van de zeventiende eeuw, de eeuw van Froberger.

De ochtend werd afgesloten met een stadswandeling door Peter Sijnke, stadsarchivaris van het Zeeuws Archief. Hij vertelde het een en ander over Middelburg in de zeventiende eeuw aan de hand van allerlei aardige details die in de stad nog terug te vinden

zijn. Daarna volgde een lunchconcert door de luitist Arjen Verhage en de sopraan Leonore van Sloten in de kleine en intieme Engelse kerk. Het was een adembenemend concert met prachtige muziek van onder anderen Gaultier, Lambert, Constantijn Huygens en uiteraard Froberger. Vervolgens gaf Bob van Asperen - de grootmeester voor onder anderen Froberger - een interessante uiteenzetting in de Sint Augustinuskerk, over de vele reizen die Froberger maakte binnen Europa. Froberger bezoekt als een "reiziger in muziek" Wenen, Rome, Madrid, Brussel, Utrecht en Londen. Froberger wordt in 1616 in Stuttgart als zoon van Basilius Froberger geboren. Op 18-jarige leeftijd wordt hij musicus in Württemberg en in 1637 - als 20-jarige - keizerlijk organist en hofmusicus bij de Habsburgse keizer Ferdinand III in Wenen. In datzelfde jaar reist hij, op kosten van zijn werkgever, naar Rome en wordt daar Rooms-Katholiek. Daar maakt hij ook kennis met Girolamo Frescobaldi en studeert bij hem.

Froberger keerde in 1641 terug naar het Weense hof tot 1645. Hierna vertrok hij opnieuw naar Rome tot 1649 waarna hij weer terugkeerde naar Wenen. Daarna ging hij onder andere naar Dresden, waar hij Matthias Weckman leerde kennen. Rond 1650 trok hij naar Parijs, waar hij contact had met Louis Couperin. Bob van Asperen vertelde dat Froberger een belangrijke sleutelfiguur is geweest, die de ontwikkeling van de 'style brisée' en 'luthé'-spel tot ontwikkeling heeft gebracht. En van invloed is geweest op G. Böhm en Dietrich Buxtehude en met grote betekenis voor J.S. Bach. En dat die lijn zich voortzette naar de grote romantici: Schumann en Mendelssohn. Daarbij ontstond de belangrijke fusie tussen de muzikale horizontale en verticale structuren. Anders gezegd: het perfecte evenwicht tussen melodische lijnen en de harmonische ontwikkeling. Het omvangrijke oeuvre van Froberger, bestaande uit suites, toccata's, ricercares, canzoni en capriccio's, is dus van grote invloed geweest op de verdere ontwikkeling van de (barok)muziek. Zijn eerste en derde boek zijn helaas verloren gegaan. Het tweede, vierde en zesde boek uit 1663 zijn bewaard gebleven. Het festival werd voortgezet met een inleiding door Pieter Dirksen over de interpretatie van de muziek van Froberger, gevolgd door een recital door de clavecinist Teun Braken.

Pieter vertelde dat de toccata's vooral voor clavecimbel bedoeld zijn, maar dat enkele toccata's voor de mislurgie geschreven zijn en dus voor orgel bedoeld.

Het kernpunt voor de interpretatie van de muziek van Froberger is wel het spelen "met discretie". Er zijn aanwijzingen in de richting van een vrije speelwijze van de toccata's en lamentaties. Kernpunt van zijn betoog is wel dat je nooit precies speelt wat er staat. Soms kloppen het aantal noten metrisch in de originele handschriften niet; er staan soms te veel of te weinig noten binnen een maat. Dat betekent dat je een tussenweg moet vinden binnen de maat op een expressieve en improviserende manier en het metrische in de maat moet loslaten. Zeker voor de lamentaties betekent "avec discretion": langzaam, expressief en improviserend spelen met soms overlegato om een maximale expressie te bereiken.

Daarnaast vertelde Pieter dat er binnen de muziek van Froberger - met name in de allemandes en gigues - ook een ontwikkeling te zien is, waarbij de latere werken wellicht wat langzamer gespeeld dienen te worden, met meer ornamentiek.

Daarna volgde een rondetafelgesprek onder leiding van Pieter met claveciniste Marion Boshuizen, luitist Arjen Verhagen en clavecinist Teun Braken. Er werd betoogd dat er meerdere interpretaties mogelijk zijn, en dat Froberger ook prachtig kan klinken op een Italiaans clavecimbel. En dat natuurlijk de toenmalige Franse luitmuziek met haar eigenaardige arpeggio-stijl van grote invloed is geweest op de ontwikkeling van de clavecimbelmuziek. Pieter vroeg zich ook af of de

middentoonstemming wel als imitatie van de luit geschikt is voor

de suites van Froberger, zeker als je de melodische lijnen volgt: de luit was per definitie een 'getempereerd' instrument.

Het festival werd afgesloten met een indrukwekkend concert door Bob van Asperen in de Sint Augustinuskerk, waarbij hij zowel het orgel als een tweeklaviers clavecimbel naar Mietke bespeelde. Hier toonde de grootmeester zich in al zijn kwaliteiten als Frobergerspecialist. Uiteraard speelde hij naast Froberger ook werk van Louis Couperin.

Op het orgel liet hij toccata's en canzones prachtig klinken met glasheldere fluitregisters. Hij speelde beheerst, evenwichtig en tot in de kleinste details verzorgd.

Ik kan niet anders zeggen dan dat ik zeer genoten heb van dit indrukwekkende en leerzame festival en ik dank alle musici en medewerkers achter de schermen die dit festival mogelijk hebben gemaakt.

Piet Oudejans, foto's: Daan Hallewas

Bij de foto's

1. Het Duyschotorgel uit 1707.
2. Stadswandeling met de stadsarchivaris Peter Sijnke.
3. Pieter Dirksen geniet van de zon.
4. Bob van Asperen.
- 5 en 6. Leonore van Sloten en Arjen Verhage.
- 7, 8, 9 en 10. Pieter Dirksen, Marion Boshuizen, Teun Braken en Arjen Verhagen in het rondetafelgesprek.

Toelichting bij de bijlage

De bijlage in dit nummer van 'het Clavecimbel' komt uit de [Drei Dutzend] Fantasieën van Georg Philipp Telemann en ze fungeert als stimulans voor onze Telemann-dag in Utrecht op 13 mei. Deze uiterst charmante en toegankelijke werken werden in 1732 uitgegeven en er zijn ondertussen vele moderne uitgaven verschenen. Een aantal is zelfs op de IMSLP-website te vinden, waaronder ook de eerste uitgave waarbij de eerste twee dozijn fantasieën met de rechterhandpartij in sopraansleutel genoteerd staan. Deze fantasieën behelzen een rijkdom aan melodisch en harmonisch materiaal en zij zijn een aanwinst voor het repertoire voor klavierinstrumenten. Het staat iedere speler vrij deze stukken naar eigen inzicht van ornamenten, variatie en harmonische invullingen te voorzien. Daarom heb ik van de eerste twee fantasieën drie versies gemaakt. De eerste versies zijn de originele, met inachtneming van een aantal moderne notatie-conventies, zoals d-mineur met een mol aan de kantlijn, het gebruik van termen zoals *da Capo* en *Fine*, en in het Adagio van de tweede fantasie heb ik in een passage de verdeling tussen de handen veranderd. De tweede versies zijn voorzien van een aantal ornamenten en variaties, alsmede van invullingen van stemmen en harmonieën. De tweede fantasie heeft voor mij een woest karakter en daarom heb ik die een kwint omlaag getransponeerd. Men zou deze versierde versies van de A-gedeeltes eventueel alleen bij de herhaling kunnen spelen. In de derde versies neemt een losse bovenstem (viool, hobo) de rechterhand van het clavecimbel over, en maakt het clavecimbel van de linkerhand een continuopartij. De clavecimbelpartij is hier voorzien van een uitwerking. Wellicht ten overvloede, deze versies zijn enigszins spontane ingevingen en zij zijn louter bedoeld om de lezer en speler aan te zetten zelf aan de slag te gaan. Veel plezier!

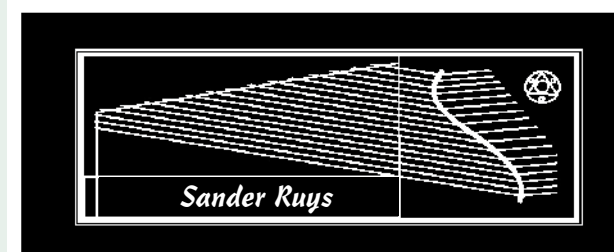
Vaughan Schlepp

Studiedag over Scarlatti

Op 21 oktober vindt de najaars-studiedag plaats. Deze keer niet in Utrecht, maar in de Doopsgezinde kerk in Zwolle (Wolweverstraat 9). Die dag willen we besteden aan de sonates van Domenico Scarlatti. Met zijn 555 sonates is er keuze genoeg, ze zijn er in alle gradaties van technische moeilijkheid. Scarlatti werd in het zelfde jaar geboren als Bach en Händel, maar je ziet en hoort meteen hoe verschillend zijn muziek is van deze twee. En ook hoe divers de sonates zijn. Op dit moment is bijna bekend wie de speciale gastdocent is, maar dat betekent dat we jullie daarover nog even in onzekerheid moeten laten. Vaughan Schlepp en ondergetekende zijn ook aanwezig. Zodra de docent zeker is zullen we die via de website en de facebook pagina bekend maken en uiteraard leggen we op de Telemann studiedag in mei ook nog informatie neer. De sonates van Scarlatti zijn echt voer voor clavecinisten, maar pianisten maak je er ook blij mee. Mochten jullie in je vrienden/kennissenkring pianisten hebben, maak hen dan ook eens enthousiast om te komen kijken, luisteren en misschien zelfs meedoen op deze dag. Er staat in de Doopsgezinde kerk in Zwolle ook een vleugel. Hoe aardig zou het zijn als er een match zou zijn: dezelfde sonate gespeeld door een clavecinist en daarna door misschien wel haar of zijn buurman op clavecimbel. We willen hen ook graag enthousiast maken voor ons instrument. In dat kader doe ik ook van harte een beroep op de clavecimbeldocenten aan onze conservatoria. Als jullie studenten een match zouden kunnen maken met een pianostudent zou dat echt een meerwaarde zijn.

Opgeven kan vanaf nu bij de secretaris: Ruud Pilon, ruud@pilon.nl
Hopend op jullie komst.

Marion Boshuizen

Clavichordenbouw
Clavecimbel- en fortepianorevisie
Hovensreed 11, 8808 HB DONGJUM
s.ruys@hetnet.nl
www.sruysclavichorden.eu

Xylotoon
klavecimbel
reparaties,
onderhoud
en opwaardering
in werkplaats of in situ

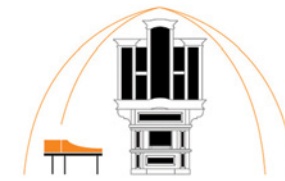
Martin Spaink
020-4003530/06 36250921
www.xylotoon.nl

Kunst Atelier Theo Kerkhove

Klepbeschilderingen in 16de, 17de en 18de eeuwse stijl.
 Zangbladdecoratie in Franse, Vlaamse of Duitse stijl.
 Zangbladbeschildering in eigen vrije stijl.
 Kastbeschildering in diverse stijlen.
 Biezen, Arabesken, bladgouden kaders in elke denkbare vorm.

Al 20 jaar ervaring en specialisatie in de schilderkunst en oude decoratietechnieken. Goeman Borgesiusstr. 97, 4384 JN Vlissingen,
 Tel.: 0118 460926 GSM: 0612125543 www.ac-artwork.eu

J.C. van Rossum
Clavecimbel- en Orgelbouwer
onderhoud, begeleiding, restauratie, nieuwbouw
 J.C. van Rossum
 Hoge Maasdijk 8
 4281 NG Andel
 T. 0031(0)183-442505
 F. 0031(0)183-448448
 M. 0653388734
 E. jcrossum@xs4all.nl
<http://www.rossumorgelbouw.nl>

Robert D. Vollbehr

Clavecimbelbouwer
 sinds 1976

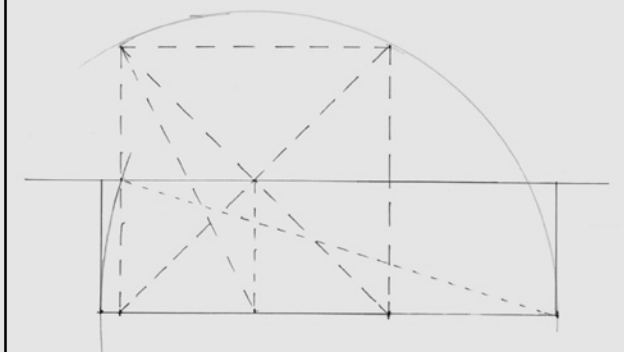

nieuwbouw
restauratie

Benedenweg 306
1834 BE St. Pancras
tel.: +031 (72) 561 57 02
e-mail: vollbehr@zonnet.nl
www.vollbehr.nl

Broer de Witte

clavichord- & clavecimbelmaker

Kruisstraat 25, 8911 KP Leeuwarden (NL)
www.broerdewitte.nl
info@broerdewitte.nl
 00.31.(0)6.15236134

Jan Kalsbeek

KLAVECIMBELS

Bornhovestraat 18 · NL 7201 CX Zutphen Holland
 Tel. +31(0)575 5466 75 · Fax +31(0)842 2343 81
 e-mail: jan.kalsbeek@planet.nl
 internet: www.jankalsbeek.com

Paul Nijsten

Klavecimbels

Ambyerstraat Noord 95
6225 EC Maastricht
Tel. - fax: 043 - 362 41 66
Email: pnijsten@live.nl

ONNO PEPER

Clavecimbelmaker

VRAAG DE VERNIEUWDE BROCHURE AAN.

RUCKERS - TASKIN - VAUDRY - ZELL - MIGLIAI - VATER - GIUST - CRISTOFORI - E.A.
NIEUWBOUW - RESTAURATIE - REVISIE - REPARATIE - ONDERHOUD MET GARANTIE.

KRUISSTRAAT 108 5341 HG OSS
TEL. 0031(0)412 623 356
E-MAIL: INFO@ONNOPEPER.NL
WEB-SITE: WWW.ONNOPEPER.NL

De naam Klop is internationaal een begrip. Synoniem voor vakmanschap en duurzaamheid.

Authentieke klankkleur en technische perfectie zijn hierbij een belangrijke drijfveer.

Vakmanschap tot in detail.

Georg Philipp Telemann (1681 – 1767)

Fantaisies pour le clavessin 3 Douzaines [TWV 33]

Fantasia 1 en 2 uit het eerste dozijn
origineel, in moderne notatie
versie met ornamenten, variaties, invullingen van stemmen en harmonieën
versie voor continuo met melodie instrument

ed. Vaughan Schlepp
Music Engraving: Vaughan Schlepp, Amsterdam

Fantasia 1

Georg Philipp Telemann

Allegro

Musical score for Fantasia 1, measures 1-35. The score is written for a single melodic line in treble clef and a basso continuo line in bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The tempo is marked 'Allegro'. The score consists of six systems of two staves each. Measure numbers 8, 15, 21, 28, and 35 are indicated at the start of their respective systems. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests.

Music Engraving, Vaughan Schlepp, Amsterdam

Muziekbijlage - *het* Clavecimbel, 2017 - 1

Musical score for Fantasia 1, measures 43-73. The score continues from the previous page. It consists of five systems of two staves each. Measure numbers 43, 51, 58, 65, 67, 70, and 73 are indicated at the start of their respective systems. The tempo changes to 'Adagio' at measure 65. The key signature remains one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The score ends with a 'da Capo' instruction at measure 73.

Muziekbijlage - *het* Clavecimbel, 2017 - 1

Fantasia 2

Georg Philipp Telemann

Presto

Musical score for Fantasia 2, measures 1-21. The score is written for a single melodic line on a grand staff (treble and bass clef). The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The tempo is marked 'Presto'. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and phrasing slurs. Measure numbers 4, 8, 12, 15, 18, and 21 are indicated at the start of their respective systems.

Music Engraving, Vaughan Schlepp, Amsterdam

Musical score for Fantasia 2, measures 24-51. The score continues on a single melodic line. Measures 24-36 are in the 'Presto' tempo. At measure 37, the tempo changes to 'Adagio', indicated by a new system and a 3/2 time signature. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and phrasing slurs. Measure numbers 24, 28, 31, 34, 37, 40, 46, and 51 are indicated at the start of their respective systems. The piece concludes with a 'Fine' marking at measure 51 and a 'da Capo' instruction for a repeat.

Fantasia 1

Georg Philipp Telemann

Allegro

Musical score for Fantasia 1, measures 1-35. The score is written for a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 3/8 time signature. The tempo is marked 'Allegro'. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. Measure numbers 8, 15, 21, 28, and 35 are indicated at the start of their respective systems.

Music Engraving, Vaughan Schlepp, Amsterdam

Muziekbijlage - *het* Clavecimbel, 2017 - 1

Musical score for Fantasia 1, measures 43-73. The score continues from the previous page. Measures 43-57 are in 3/8 time, and measures 58-73 are in 4/4 time. The tempo changes to 'Adagio' at measure 65. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. Measure numbers 43, 51, 58, 65, 67, 70, and 73 are indicated at the start of their respective systems. The piece concludes with a 'Fine' marking at measure 73 and a 'da Capo' instruction.

Muziekbijlage - *het* Clavecimbel, 2017 - 1

Fantasia 2

Georg Philipp Telemann

Presto

Musical score for Fantasia 2, measures 1-21. The score is written for a single melodic line on a grand staff (treble and bass clef). The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The tempo is marked 'Presto'. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. Measure numbers 4, 8, 12, 15, 18, and 21 are indicated at the start of their respective systems.

Music Engraving, Vaughan Schlepp, Amsterdam

Musical score for Fantasia 2, measures 24-51. The score continues from the previous page. It includes measures 24, 28, 31, 34, 37, 40, 46, and 51. The tempo changes to 'Adagio' at measure 40. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. Measure numbers are indicated at the start of their respective systems. The score concludes with a 'Fine' marking at measure 37 and a 'da Capo' marking at measure 51.

Fantasia 1

Georg Philipp Telemann

Allegro

Measures 1-7 of Fantasia 1. The music is in G major (one sharp) and 3/4 time. The right hand features a continuous eighth-note pattern, while the left hand plays a steady quarter-note accompaniment.

Measures 8-14 of Fantasia 1. The right hand continues with eighth-note patterns, including some rests. The left hand maintains the quarter-note accompaniment.

Measures 15-20 of Fantasia 1. The right hand introduces sixteenth-note runs. The left hand continues with the quarter-note accompaniment, featuring some triplet markings.

Measures 21-26 of Fantasia 1. The right hand continues with sixteenth-note patterns. The left hand features a more active accompaniment with eighth-note runs.

Music Engraving, Vaughan Schlepp, Amsterdam

Measures 28-34 of Fantasia 1. The right hand features a triplet of eighth notes. The left hand continues with the quarter-note accompaniment.

Measures 35-42 of Fantasia 1. The right hand continues with eighth-note patterns. The left hand features a more active accompaniment with eighth-note runs.

Measures 43-50 of Fantasia 1. The right hand continues with eighth-note patterns. The left hand features a more active accompaniment with eighth-note runs.

Measures 51-56 of Fantasia 1. The right hand features a triplet of eighth notes. The left hand continues with the quarter-note accompaniment.

Measures 57-62 of Fantasia 1. The right hand continues with eighth-note patterns. The left hand features a more active accompaniment with eighth-note runs. The piece concludes with a double bar line and the word 'Fine'.

65 Adagio

67

70

73 da Capo

Fantasia 2

Georg Philipp Telemann

Presto

4

8

12

15

Music Engraving, Vaughan Schlepp, Amsterdam

18

21

24

28

31

34

37

40

Adagio

44

47

52

da Capo

Fine

